

Натисніть тут, щоб

КУПИТИ КНИГУ НА САЙТІ

або

замовляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

Ukrainka

Барбара Космовська

ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

Переклад з польської
Оксани Теслюк

Barbara Kosmowska
Ukrainka
Copyright © Barbara Kosmowska, 2013

Іванка Матвієнко, талановита віолончелістка, випускниця Львівської консерваторії, їде у Польщу до свого коханого Миколи. Амбітний джазовий музикант, у візіях якого — присмак передчуттів успішних світових турне, поки що змушений заробляти, розвозячи піцу у Варшаві. Готова до самопожертви Іванка сподівається на здійснення своєї заповітної мрії — звести на околиці Львова для них із Миколою будинок, де неодмінно має бути приміщення для музикування, а також кімнати для їхніх матерів, які самотою мешкають у Львові та Дрогобичі. Круговерть подій і людей, необхідність щоразу вирішувати нові завдання та ірраціональні переживання занурюють Іванку в зовсім іншу, незвичну реальність...

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина даного видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора перекладу чи видавця.*

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а,
м. Тернопіль, 46002, тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48
office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com

Збут: (0352) 43-00-46, (050) 338-45-20
Книга поштою: тел.: (0352) 51-97-97, (067) 350-18-70, (066) 727-17-62
mail@bohdan-books.com
тел.: (044) 296-89-56; (095) 808-32-79, nk-bogdan@ukr.net

Для моєї мами
Мамо, для Вас

Потяг взаємин Львів-Варшава

«Добре, що я не везу віолончелі...» — Іванка, обводячи поглядом скирти з валіз, відчуває полегшення. Її інструмент — у надійному місці, залишився у матері. Не для нього дорога на чужину. Охоплена раптовим смутком, намагається віднайти віолончелі гідне місце у вагоні. Завмирає з думкою, що лежала б зараз під столом чужих багажів.

Вежа Бабель. Усі говорять та їдять. Безперестану між першим і другим. Шелестить українсько-польський словник, розгорнутий одночасно на кількох сторінках. Шепіт, метушня, поспіх, ніби за найближчим поворотом закінчується час для цих двох людських пристрастей — говорити та їсти. У кут під вікно, де сидить Іванка, долітає нудкий аромат домашньої ковбаси. Запахів більшає.

Іванка заплющує очі. Уявляє, як усі ці насичені запахи в'їдаються у вицвілі м'які крісла, смутні фіранки, осідають на її тілі або мандрують далі, роздуті, мов перини, — до курток та пальт. І тільки там конають, умертвлюючи запах злежаної цибулі й спарених копченостей.

Голосно ковтає слину. Заголосно.

— Голодна?

Жінка немолода або ж спрацьована. Найімовірніше, і те, й інше. Жує байду хліба. Не зважає на крихти, що падають на широку спідницю.

— Напевно, голодна! Дам канапку, — шелестить паперами і целофаном. Має сумну посмішку у проникливі очі.

Іванка заперечливо хитає головою.

Потрібно швидко втекти углиб розгорнутої газети. Сховатися, бо запитань більшатиме. Почнуть множитись, як бур'яни.

Жінка знизує плечима.

— От, яка колючка! — гнівно бурчить, трохи ображена на молодість. Скупа на слова та жести. Відсторонена. Ця дівчина в джинсах і зеленій блузочці думає, що вона інша. Що їде в іншому напрямку. З іншими намірами. Але ж усі в цьому вагоні, у цьому потязі, на цих перонах, повних страху поміж брудних пакунків, їдуть по те саме. Завжди по те саме. Тільки повернення оповиті таємницею. Повернення можуть бути різними. А може їх і не бути.

Вона, стара торговка, спроможна продивитися цих молодих, з доглянутими нігтями і невеличкими валізками. Зчитати з їхньої зовнішності й багажу, на що розраховують. Передбачити, що отримають. А переважно — чого ні. Хоча не одне переживуть, не одне виплачуть похмурого світанку в чужому помешканні. На багато погодяться, про що не здогадуються, їдучи туди. Бо їдуть потягом, а повернуться в омані. Їдуть, як принцеси на бал, а вернуться з душевним болем і каяттям. З тією тінню в очах і на зблідлих щоках, що найбільше зістарює жінку. З-під будь-якої помади вилізе.

Буває, що залишаться. На чужу цілушку злакомляться, а тоді — все зрозуміло! Дідько душу забере, а пан шкіру зідре. Врешті, ніхто не зауважить, де вони нині. Вони самі не знатимуть.

Тепер, дивлячись на цю юнку, яка втікає від справжнього життя у кольоровий журнал, повний казок, хотіла б від щирого серця поділитися з нею набути на базарах досвідом. А насамперед донести до її тям, чим закінчуються подорожі з маленькою валізкою.

«Ну, давай милу ручку, донечко, — звернулася б до неї. — Я, стара, поворожу. Наворожу тобі роботу в доброго господаря та ніч спекотну, літню. Таку гарячу, що дихати не схочеться. А коли ще в очі загляну, до їхнього дна доберуся поглядом своїх, сльозивих, то, може, і принц якийсь для тебе знайдеться. Справжній королівський син. Якщо не в поляків, то в нас. Як не в помешканні з масивним килимом і жирним котом, шпалерою з набухтілими трояндами, то хоча б піді Львовом. З малим метражем, проте орендованим на багато років. Тільки встигнеш ти вже, принцесо із золотим волоссям, дітей королівських у муках йому народити. Матір його, королеву, поховати. Не одну молитву в церковному хорі відспівати, перед тим, як помешкання на ще менше поміняєш. Але й

це не клопоти. Бо всім наприкінці малого вистачає. З кількох дощок, на чотири сторони світу збитих. Таке рівноправ'я під землею. Жебракові стільки ж, як і королеві...»

І так ворожила б, легко трясучись над її рукою, якій «світить» тяжка невідома праця. І може, навіть довгу лінію життя знайшла б на ній. Бо чому мала би шкодувати цій вродливій панночці тернистих днів та недоспаних ночей? Зимних світанків і мовчазних телефонів? Сумної туги за маминим калачиком, що його, будучи дитиною, їла, хапаючи з розпеченої бляшки?..

Але, щоби бачити майбутнє, теперішність потрібна. Принаймні один погляд з-під вікна, присланий для спонуки. До ворожби розмова необхідна. Увічливість залізнична від квитка дешевша, але без неї нікуди. А тут — стіна з паперу. Зведена з дурниць та пліток. Повна чужих мрій, чортових нашіптувань. Щоби схуднути, зморшки отрутою розгладити, чоловіка покинути, заради кар'єри душу продати. Барахло! На обкладинці якась красуня з голими грудьми, що стирчать, немовби так завжди буде. «Постирчать і перестануть», — зітхає стара, дивлячись на свій виразний живіт. Ще й кордон не перетнули, ще митники в дорозі до принижень, а ця молода вже утекла в кращий світ...

Дрогобич

Ганна Матвієнко не знає, чи спала якийсь час, чи лише вічність пролежала із заплющеними очима. Перше, що має зробити, — це зайти до кімнати дочки. Перевірити. Не те, щоби з глузду з'їхала. Такий день завжди надходить. Спочатку дочки залишають лоно матерів, потім — їхнє помешкання. Але щоб країну?

І таке, звичайно, буває. Перевірити, однак, потрібно. А раптом шафи й далі повні Іванчиного запаху? Ноти розкидані, бо займалася, не посклдала. Завжди така неуважна. Може, все як колись. На своєму місці.

Голова Ганни Матвієнко тяжка, ніби мелітопольський гарбуз. О, так-так: приготує сьогодні зупу з гарбуза. Давно такої з Іванкою не їли... Не їла.

«Треба наоливити двері», — думає, коли відчиняє їх, а вони поскрипують. Дивиться на порожню кімнату, здивована, що покинута зовсім недавно, а вже застигла у небутті.

«Звідки взялася думка про гарбузову зупу?» — розмірковує, тремтячи від холоду, хоча нічна сорочка з добротної фланелі. Ніколи не любила зупи з гарбуза. На відміну від дочки, могла б її зовсім не їсти.

Потяг взаємин Львів-Варшава

Іванка не дивиться на сусідку. Погляд — це перший крок до вагонної неволі. Одне ввічливе слово — і вже хтось навпроти та-рахкоче та розпинається. Набирає обертів потік чужих розповідей, і потім легко втопитись у його течії. Людям завжди хочеться говорити про те, що підстерігає, оскалює зуби, ловить за горлянку. Яким чином, котрого із сусідів, чию дружину... Не уточнюючи, чому так, а не по-іншому, чому цю, а не тамту. Не з'ясовуючи провини і кари, хвороби і каліцтва, страшної біди і виграшу в лото «Забава». Усе це — залізничні балади, жорстокі оповідання. Хвилина неухважності — і ти вже переймаєш на себе страждання героя, котрий, як невідомий солдат десь у світі, має непам'яттю зарослу могилу, бо, правду кажучи, нікого не цікавить, ким він був.

Не те що Міла Куніс, котра намагається зійти з обкладинки просто в обійми подорожніх. Усім цікаво, хто така. Іванка втуплює очі у відфотошоплений погляд акторки і якийсь час розмірковує, чи подібні між собою. Міла колись також сіла до свого потяга. Сьогодні на фініші. Реалізувала велику мрію.

Сусід зліва поводитьсь неспокійно. Втоmlений, з очима, позбавленими кольору. Виглядає, ніби все життя стояв у довгій черзі й дозволив пожмакати себе, немов полотняну сорочку. Важко зітхає, шелестить документами.

— Ще є час, — заспокоює його торговка. Тягнеться по чергову канапку і дивиться на неї з нехиттю. — Ще є час, — повторює, перш ніж зернятка кунжуту та соняха вирушать завойовувати кольорову спідницю.

Спідниця — в райські птахи. Аж дивно, що вони не ловлять фіолетовими дзьобами крихт хліба. Порозвалювалися на колінах старенької або висять головою вниз.

«Як на картинах Марії Приймаченко», — порівнює Іванка.

Пам'ятає день відкриття виставки її робіт. Сховалися з Миколою від спеки у Львівській галереї. Не вірила очам! Обводила захопленим поглядом світ, у якому хотіла б замешкати. Звичайно, з Миколою, як же інакше? І не важливо, що він цього ще не розуміє. Що сміється, каже: от простота строката. Не до душі йому ці витинанки, мережки і мальованки! — римує, тримаючись за боки, щоб подражнити Іванку.

Достатньо, що в неї є віра. І фантазія нашіптує майбутнє. Буде радісним, як це малювання! Ось, прошу! На картині задоволений селянин — як дві краплі води, Микола! Рожевим коником райський обліг об'їжджає. А Іванка хвилястим полем надходить. Дружинонька гнівна і криклива. Вустонька червоні, базарне на ній плаття. І намисто колишеться від накопиченого гніву. Гарна, та лиха; з ярмарку, найімовірніше, повертається. Про себе мусить нагадати, бо що ж то за рай без крикливої дружиноньки...

Іванка сміється з пари кольорових простаків, а Миколу лякає це її дурне захоплення.

На щастя, його вже побачила отарка ліцеїсток. Упізнають, перешіптуються, штовхаються ліктями. Несміливо приглядаються, аж підхоплюються до спільного відважного польоту. А далі обсіли ідола кольорові папужки. Весело щебечуть. Нервово виривають аркушики із зошитів і просять автограф. Схиляється над ними Микола. Щедро обдаровує викрутасом. Радий, що нарешті й він знайшов свій рай.

Кілька разів поверталася до тої галереї, коли Микола виїхав до Польщі...

У вагоні заметушилися.

— Уже кордон, — шепіт торговки переходить у крик. — Нема в панянки багажу, то, може, цю мою клітчасту сумку на хвилюк біля себе притримаєш, поки підуть?.. Нужда тяжка з бахурами, мушу їх утримувати по дочці-лайдачці, котра пішла з хати; де нині — дотепер невідомо, байстрюків залишила... І чоловіка маю, мій Боже,

хворого, слабесенького... А жити якось муситься... Хоч пропало бажання, та що вдіяти — на все Божа воля; раз матір родила, раз умирати маємо...

Руки в багажах. Плюндрують, переставляють. А довкола речі, за які карають, — покриті раптовою амнезією власників.

Метушня завмирає, коли заходять митники. Екзекуційна чотá металевими гудзиками поблискує. Може, доведеться на якийсь час відсторонитися від життя, відгородитися від розуму. Боротьба за пачки, сумки і слова триває поза Іванкою. Не везе нічого забороненого та нерозмитненого, говорить її тіло, втиснуте в кут під вікном. Коло Іванчиних ніг — клітчаста сумка. Кладе на неї долоню, ніби власниця. Очі митника іронічно поблискують.

— А решта де? — схиляється над Іванкою, і ця близькість стає неприємною.

Показує на маленьку валізку, простягає квиток.

— Це ваша сумка? Чи радше нічия? — митник презирливо і з натяком сміється.

— Моя... — Іванка ще не може повірити, що приєдналася до перемучених контрабандистів.

— Ваша... — мурчить митник.

Виходячи, іще раз огортає Іванку поглядом. Як красиве створіння, котре хочеться запам'ятати.

— Ангелик ти справжній! — торговка під впливом емоцій кидається на шию Іванці, а потім міцно вдаряє долонями об райські птахи. Й Іванка розуміє: ніколи не злетіти їм з тієї спідниці до жовтого гаю.

За вікном дві напрочуд знайомі хатинки — Іванка протирає запотілу шибку, — наче взяті з дрогобицьких передмість, дошка по дошці. Бояться прокинутися похмурого ранку. Миготнути вогником на пустирі. Тільки дим у небо струменить, веселий знак оклику.

У вагоні — мертва тиша. Під стіною дримає чоловік із розтуленими губами, що нагадують пробиті велосипедні камери. Без повітря.

Та їхня Польща — Іванка огортає поглядом вимучених подорожніх — лишень великий спільний могильник. Лежать у ньому вже довго, обдерті з гідності і здорових нігтів. Переконані, що жи-

вуть надалі, нервово снять про митника. Будяться, підбиті страхом. І далі снять.

У припущеннях Іванки є принаймні дві Польщі. Одна — Миколина, друга — материна.

Про Польщу матері воліє не згадувати. Це — закалець зі сподів та сліз. У нього є ім'я, котре навіть бабця Леся ніколи не вимовила. Може, Адама? Від Адама, з ребер якого взялися материна апатія до світу, а також байдужість, із котрою завжди ставилася до чоловіка, Єгора Матвієнка, контролера якості.

Ще коли жив, матір дивилася на нього, не ймучи віри. Забуваючи час од часу про присягу, дану цьому чоловікові щодо прасування сорочок, народження дитини і любові без терміну придатності. Зіпсуту чи ні, придатну до спожитку. З почуттями був великий клопіт. Навіть якщо Ганна Матвієнко і зауважувала чоловіка, то бачила переважно його старі светри, лисину і недбало пошиті маринарки. У кращому разі — клясер з марками. Єгор Матвієнко й сам нагадував одну з них. Скромну, зібгану зморшками марку, запхану у великий альбом із подібними до неї зразками. Достатньо було пройтися дрогобицькими вулицями, постояти в церкві, щоби доторкнутися до тієї самої серії людської звичайності.

Коли Єгор Матвієнко занедужав, то існував уже тільки у вигляді халата й піжами. Мати дерев'яніла щоразу, коли він, переборюючи кашель, пробував видушити з хворої гортані якесь запізніле прохання. Зауважила його тільки тоді, коли спочив разом зі своєю смертельною астмою. Без нав'язувань та очікувань. Звично. Перестав дихати, і для цього вчинку, а радше через відсутність у ньому витонченості, вибрав відповідну, пообідню пору. Залишив по собі раптову тишу без сольфеджевих харчань, кашлів, і, власне, вона була для матері звуком, тяжким до сприйняття.

Зовсім інша Польща Миколи. Поділяється на дні та ночі. Дні мають набряклі від недосипання повіки, проте на плечах — веселий напис: «Pizza hut по телефону. Безкоштовна доставка».

Уявляє Миколу в одязі з тим написом та малюнком усміхненого помідора. Замість гітари він тримає термосумку. В бетонних під'їздах чекає на розрахунок. Керований мобільною мережею, есе-месом, еме-месом, мейлом, апетитом, лінивством клієнта, вправно

лавірує фірмовим скутером поміж непростих етюдів вулиць. Бемолі та діези — вже тільки клаксоном або дзвінком у двері. Її Микола. Інститутський Торрес із повною шухлядою конкурсних дипломів і перемог. Тільки шухляда у Львові, на Вірменській. Часом її висуває його матір, Юлія Ошурко, яка ті дипломи розкладає на столі, мов пасьянс, і довго дивиться на них повними сліз очима.

Польські вечори — вже інші. Іванці здається, що вечори для Миколи найважливіші. Заповнені концертами в студентських клубах, темних від диму і негритянської музики. Задля джазу покинув минуле. Може, саме тому Юлію Ошурко, відому в минулому скрипальку, вже два роки мучить безсоння. Цілими днями стоїть на балконі в нічній сорочці й виглядає сина. Сцена — як із Шекспіра. Розмовляє тільки з котами і телеведучою. Чисто мов у домі вар'ятів.

Пустки Кала Верхів'я

Вольська не спить. Ніяк не засне. Вп'яте встає і перевіряє, чи на своєму місці, в закамарку сумочки, гроші. Є. Піднімає валізу, зважає. Може, й заважка, та як чорниць не завезти? Без слоків узагалі не варто їхати. Неспокійно глипає на гіпсову Пресвяту Діву, сповнена непевності, які ж то на час її запланованої відсутності свята особа має задуми. Упокорена лагідною блідістю гіпсового лиця, знову лягає, сплітає руки і дивиться на криво побілену стелю. Щоби бодай поганих думок з голови позбутися, але хіба швидше воші потікають.

Перевертається Вольська з боку на бік. Бо як згадає Бронка, котрий багатший, кращий світ побачив, ніж директор банку у Верхів'ї, то відразу ж радість турбота про внука затьмарює. Стась якийсь кволий, нерозторопний. Ну, й Аґата... Щасливу дружину не зіграла б у жодному серіалі, хоч така красива...

Про Генька варто тільки пошолопати в пам'яті, то вже й тиждень можна під ковдрою крутитися. Певно, Господь знає, що робить; мусить її Геник хресну дорогу п'яним, болісним кроком міряти. Тільки чи Геник відає, що робить? Це пригнічує її найбільше, тож намагається швидко прогнати неприємні спогади. А знов-таки

Казик... Той до батька свого вдався. Хіба лишень ще більший бабій, геть непостійний у почуттях...

Щодо Казика, то Вольська не знає, хто більше завинив: батько чи син. Зітхає безпомічно та продовжує шукати, чим би себе потішити. І несподівано сідає в ліжку — звичайно, щаслива! Не думала й не гадала, що поїде до Варшави — хай ненадовго, лише на трішечки! У гості тільки! Незабаром повернеться в Пустки, і все стане на свої місця. Тут усе на неї зачекає. І вітер, що гуляє по піддашшю, і буржуйка з гороховою зупою, що он уже булькає. Коти-воркоти у сусідів пойдять. Проте як уздріють, що надходить з валізою, то кинуться, мов пси, назустріч.

Тепер Вольська могла б навіть подрімати, такий благодатний спокій нею заволодів. І зробила б це з великим задоволенням, якби не страх, що потяг від'їде без неї. Про всяк випадок бере в руки подорожню вервечку — щоби святому Кшиштофові про себе нагадати.

Потяг взаємин Львів-Варшава

У вагоні рух. Тільки вже інший. Обвиклий. Погладжування багажів, застібання сумок, стримане випорскування зі своїх місць. Ховання канапок, газет. І що там у мене ще було? Шарф? Шапка?

— Бо останній раз те все лишилося. Навіть рукавички, без пальчиків. Найкращі! Гроші порахуєш, у вусі пошпортаєш, а знімати їх не треба! Подарунок од внука Михайлика. Не припильнувала, пропали марно, — скаржаться вуста торговки. Але в очах нема жалю за згубою. Будуть нові. Метушливо шукає місце. Найкраще — біля дверей. Там невидима лінія старту, початок марафону. Вискакування, штурханина, викидання багажів. Потяг плавно сповільнює рух. Колише боками і скрегоче, як механічна кобила. Здрігається, ніби хоче скинути із сідла всіх немайстерних вершників.

— Далі вже не зі своїми поїдеш, золотий ангелику, вродлива донько, привітна неборакам... — старенька застібає надутий плащ. — Далі вже сама. З чужими.

Говорить ще про богів та чортів. Застерігає, креслить у затхлому повітрі хрест. Залишає довгі вервечки зичень. І важко зрозуміти, чи всі вони для Іванки, чи це дорожні молитви, торги зі святими, що опікують купівлю-продаж.

І раптом — тиша.

Іванка набирає повітря. Це добра мить, щоби згадати про матір. Ще сіро, отже, вона дуже правдоподібно вдає, що спить. Потім удаватиме, що кличе Іванку на молочну кашу. Бо молочну кашу треба їсти. Задля міцного здоров'я і гарної шкіри. Навіть якщо Іванка минає кордон, молочна каша на неї буде чекати й стигнути. У тісній кухні, де тільки папороть, що закриває піввікна, почувається комфортно. У помешканні, в якому кімнатні квіти завжди були важливішими за чоловіка. У передмісті Дрогобича.

Через дві години матір принесе закупи. Старанно порозділяє їх. М'ясо, рибу, городину. Три світи, котрі потрібно врятувати від зіпсуття. А в обідню пору зауважить себе у коридорному дзеркалі. Не те, щоб любила приглядатися. Навпаки. Це сумний обов'язок. Віднайде в дзеркалі особу, саму до себе непривітну. Отож зробить усе, аби видобути з неї крихту тепла. Довго обвиватиметься шовковою шаллю і вкладатиме волосся під шапку. І коли досягне ефекту, вуста з легеньким слідом помади складуться нарешті у ледь помітну посмішку.

У школі, де має ще кілька годин музики, Ганну Матвієнко знають тільки такою. Законспірованою. Одягнутою, як одягається саме вона, незламна і принципова Ганна Матвієнко. Нікого не дивує, що пальто з ватяними плечиками давно вийшло з моди.

Професіоналізм матері вчинить так, що на тих кількох лекціях співу Іванка загубиться за межами її пам'яті. Бо ніхто так точно, як Ганна Матвієнко, не спроможний розділити життя на приватне й службове, свята — на родинні та державні, будні — на дім і вулицю. Та вже в пообідню пору, коли перші учениці стрімкими сходами внесуть до кімнати гробові футляри скрипок, Іванка також буде присутня, бо кожна з дівчат, які повторюють утомливі гами, стане певною мірою нею в недалекому минулому. І маленька Оленка з тоненькою, як мишачий хвостик, косичкою, котра стабільно грає арко; і поважна Лариса зі спадаючою на чоло в такт музики гривкою;

і навіть непривітна, але талановита Марина, сильно піщикато якої вигладжує материні зморшки й на хвилину проганяє з її лица вираз погано прихованого невдоволення.

— Вільно?

Іванка виструнюється, немов учениця, піддвлена на лінивстві. З посмішкою кидає «dzień dobry», картає себе за акцент та відсувається у свій куток. Негоже так нервово. Вагон світить пусткою.

— У Польщу? Надовго?

У дівчини приємне обличчя, але її запитання позбавлені доброти. Прозорі.

— Надовго, — лунає співуча відповідь, й Іванка не забарилася знову собі дорікнути. Бо ж на курсах з польської була найкращою.

— Варшава? Гданськ?

— Варшава.

— Зрозуміло, там найкраще з роботою, — дівчина з розмахом розсідається. Питання закінчились. Іспит із залізничної ввічливості зараховано. Дістає з бездонної сумки ноутбук. Ентером усуває Іванку, її маленьку валізку і щиру усмішку.

Вольська в паніці проходить вагоном. Несміливо заглядає в купе, збентежена. Бо це ніби входить без стуку до чужої спальні, а не личить, неввічливо...

Із приємністю постояла б тут, у коридорі, але заважає тим, хто снує туди-сюди. Не може надивуватися, чому цих людей носить: до бару, з бару, до вбиральні. Куди лишень очі дивляться... Тільки на що дивитися — усі ж вагони однакові... У результаті наважується підсісти до двох молодих дівчат. Одна схилена над срібною коробкою і тарабанить пальцями, немов беззвучно грає на органі в костелі.

«Маленькі ті комп'ютери», — думає і не йме віри, що в такій шкатулці люди возять увесь свій світ. Дружбу, любов, банки і навіть крамниці! Коли Броник їй сказав, що й крамниці, то в голові не вкладалось, як уміщаються там товари, не кажучи вже про харчі.

Друга з панянок — дитина ще, така чомусь беззахисна — спить.

Вольська тихо сідає, легенько киваючи «на добридень». Дарма, бо її ніхто не зауважує.

Вибирає місце навпроти тієї, що спить. Одразу видно: сон для неї є благословенням; довгу дорогу проїхала — така вимучена, тіло скулилось під тим вікном. Але красива. Вольська заплющує очі. Безперечно. Завжди мріяла про таку дочку. Викапану, як ця! З личком світлим, променистим. Якщо придивитися, то видно, що Бог приклав свою руку, найкращі узори підібрав. Може, задрібна трохи, як підліток, але тепер мода така: стегнами не приваблювати, груди в жменю ховати. Агата, хоч уже старша, також вішалка. Жінку в ній розпізнати можна тільки зі спідниці й помади... Для порівняння: Маріола, дочка мера у Верхів'ї, пишніша. Повніша і тут, і там. Особливо там. Недарма її часто по місцевому телебаченню показують. Але й так усе від Творця залежить: як свою небогу на земні прогулянки одягне. Красиво чи шпетно. Від Його настрою у день створення, а може, й від інших обставин, про які Вольська і не здогадується. Приглядається до дівчини, котра солодко спить, і раптом розуміє: добре все-таки, що не має дочки. Бо що така красунечка в Пустках робила б? Місця і праці там — тільки для однієї жінки. Сини народжуються для дороги, хату залишать. А більшість дочок до рідного дому прив'язані. Невже змушена була б така симпатична панночка ціле життя змарнувати? Що день божий на п'яних Гелембів через вікно дивитися? Поштаря Чуму очікувати, як визволення? Плакати в накрохмалену подушку? Добре, що на подорож наважилася. Може, до свого щастя доїде, а ні — то так, як Вольська, пусить коріння, вросте у землю, доробиться до брудних нігтів, твердої шкіри на п'ятах. І як потім кудись їхати? З чим у світ пхатися?

Заспокоена своєю материнською згодою на чуже щастя, виймає із сумки солодкий пляцок і, дбаючи, щоб заголосно не ковтати, вкладає до рота маленькі шматочки.

Варшава

Агата з полегшенням залишає стерильне ліжко. Її болить усе, не тільки нашпигані насиченим червоним вуста і притемнені кутики очей.